

Het licht zien...

> Bas van Alphen, Anna-Eva Prick, Lies Van Assche, Han Diesfeldt, Silvia van Dijk, Esther Hoogenhout, Henriëtte van der Roest, Luc Van de Ven, Hilde Verbeek, Arjan Videler & Marja Vink

Als redactie presenteren we met trots de allereerste editie van het *Tijdschrift voor Ouderenpsychologie*. In dit tijdschrift staat praktijkgerichte wetenschappelijke kennisverspreiding van de ouderenpsychologie centraal. Daarnaast beogen we met onze rubrieken de kritische, wetenschappelijke attitude onder psychologen werkzaam in de ouderenzorg verder te versterken. Onze missie is om vraagstukken uit de praktijk te vertalen in wetenschappelijke onderzoeksvragen, en andersom: om actuele wetenschappelijke onderzoeksresultaten te vertalen naar de klinische praktijk. Met dit tijdschrift hopen we bij te dragen aan de profilering van de ouderenpsychologie in Nederland en België. We denken dat dit praktijkgerichte wetenschappelijke tijdschrift voor psychologen werkzaam in de ouderenzorg ondersteunend is om actuele wetenschappelijke kennis te benutten in de praktijk, stimulerend werkt op het zelf uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek, het ontwikkelen en evalueren van innovaties en bijdraagt aan intensivering van de onderlinge samenwerking binnen en tussen de verschillende sectoren van de ouderenzorg.

Het *Tijdschrift voor Ouderenpsychologie* richt zich op psychologen in Nederland en Vlaanderen die klinisch werkzaam zijn met ouderen, docent of opleider zijn op het gebied van de ouderenpsychologie of als wetenschapper onderzoek verrichten binnen dit vakgebied. Ook is het tijdschrift bedoeld voor wetenschappers op het gebied van de ouderenpsychologie om onderzoek bij het gewenste lezerspubliek onder de aandacht

te brengen en samenwerking te bevorderen tussen psychologen in de praktijk en onderzoekers verbonden aan universiteiten en hogescholen. Het tijdschrift is een samenwerking met het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), heeft een onafhankelijke redactie met een collegiale toetsing van de ingezonden kopij en verschijnt vier keer per jaar in zowel een papieren als een digitale versie.

Als redactie denken we dat de tijd rijp is voor een eigen tijdschrift op het gebied van de ouderenpsychologie, omdat dit vakgebied niet meer is weg te denken in de Nederlandse en Belgische maatschappij. Door de vergrijzing is de maatschappelijke relevantie van dit vakgebied snel toegenomen. Meer dan ooit is er behoefte aan wetenschappelijk gefundeerde kennis en methoden om ouderen en hun naasten te begrijpen, om problemen te voorkomen en te behandelen en om veerkracht te versterken, opdat mensen ook op hoge leeftijd optimaal tot hun recht kunnen komen. Dit vraagt om meer focus op ouderenpsychologie in wetenschappelijk onderzoek, in de klinische praktijk en in opleidingen voor psychologen op alle niveaus. Bovendien blijkt uit een peiling onder psychologen werkzaam in de ouderenzorg de noodzaak van het ontwikkelen van een specialisme in de ouderenpsychologie waaraan dit tijdschrift een belangrijke bijdrage kan leveren (Van Alphen e.a., 2024).

In Nederland en België is een grote groep ouderen nog steeds vitaal. Hoe bevorderen we vanuit de ouderenpsychologie het welbevinden van ouderen, opdat ze

vitaal en sociaal verbonden blijven? Welke rol is hier weggelegd voor de positieve gezondheidspsychologie? Psychologen in de ouderenzorg hebben doorgaans te maken met kwetsbare ouderen, bij wie vaak een combinatie van psychische, lichamelijke, cognitieve en sociale problemen speelt. Het is juist deze groep ouderen met multiproblematiek voor wie wetenschappelijke evidentie achterblijft, omdat zij vaak moeilijk kunnen participeren in wetenschappelijk onderzoek aangezien co-morbiditeit, middelenmisbruik of polyfarmacie veelal tot de exclusiecriteria behoren van wetenschappelijke trials (Rhebergen, 2018).

Met dit tijdschrift vragen we aandacht voor meer onderzoek op het gebied van psychodiagnostiek, psychologische behandeling en ondersteuning van ouderen met veelal multiproblematiek en dragen we bij aan de kennisverspreiding hiervan binnen het Nederlandstalige gebied. Daarnaast vragen we aandacht voor de verschillende sectoren waarin psychologen hulpverlening bieden aan ouderen. Met het tijdschrift willen we illustreren hoe uitdagend breed, divers, inclusief en specialistisch ons vakgebied is.

VAN HET LICHT ZIEN NAAR BELICHTEN

Nu het tijdschrift het licht ziet, willen we ook een aantal thema's belichten uit de verschillende sectoren van de ouderenzorg die normaliter (te) weinig aandacht krijgen. In de huidige en navolgende edities van het *Tijdschrift voor Ouderenpsychologie* zal een aantal van deze onderwerpen een podium krijgen. Denk hierbij aan een gevalbeschrijving van een oudere man met dementie die een ernstig delict pleegt. Deze casus illustreert dat er binnen de huidige forensische zorg weinig tot geen toereikende expertise beschikbaar is voor ouderen die onder invloed van dementie met justitie in aanraking komen.

We willen in het eerstvolgende nummer ook ruimte bieden voor discussie, zoals rond het begrip 'gedragsmatige en psychologische symptomen bij dementie', kortweg BPSD. Waar komt het BPSD-begrip vandaan, van welke kritische kanttekeningen hoort de ouderenpsycholoog zich bewust te zijn?

Daarnaast willen we uiteraard innovatieve psychologische behandelingen belichten. Het is een heuglijk gegeven dat de laatste jaren steeds vaker psychotherapie bij ouderen wordt geïndiceerd, zowel individueel, gericht op het systeem, als in groepsverband met tevens aandacht voor specifieke doelgroepen, zoals ouderen met persoonlijkheidsstoornissen, autismespectrumstoornissen of ADHD (Videler & Wilting, 2023). Ook de psychodiagnostiek bij ouderen heeft de laatste jaren vooruitgang geboekt die we graag aan bod laten komen. We behandelen verschillende thema's binnen het domein van specifieke screening bij oudere patiënten met een cerebrovasculair accident (CVA), tot de inschatting van cognitieve vermogens bij ouderen met een migratieachtergrond, of het bestuderen van de premorbide persoonlijkheid en de impact daarvan op het gedrag en psychische klachten bij dementie. Daarnaast zal er aandacht zijn voor maatschappelijk beladen thema's, zoals doodsverlangens en euthanasie bij ouderen. We belichten ook de omgeving en de context waarin gedrag ontstaat, niet alleen de invloed van fysieke omgevingsaspecten, maar ook de sociale en organisatorische domeinen. Tot slot komen specifieke taken van de psycholoog in de ouderenzorg aan bod, zoals het begeleiden van verpleegkundige teams en het verrichten van consultaties. Met dit tijdschrift willen we ouderen en psychologen werkzaam in de ouderenzorg vanuit verschillende invalshoeken belichten en informeren over de Nederlandstalige toepasbare relevante en nieuwe ontwikkelingen in dit vakgebied.

REFERENTIES

- Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) (2018). Demografie in het kort: Vergrijzing. DEMOS. <https://nidi.nl/demos/demografie-in-het-kort-vergrijzing/> (externe link).
- Rhebergen, D. (2018). Sterke ondervertegenwoordiging van ouderen in onderzoek. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 60, 504-506.
- RIVM. De impact van de vergrijzing 2018. <https://www.vtv2018.nl/impact-van-de-vergrijzing>.
- Van Alphen, S.P.J., H. van Cuylenborg, A. van Doormaal, S.D. van Dijk, E. Hoogenhout, D. Gerritsen, M. van Kordenoordt, A.E. Prick, S. Teunisse & H. Verbeek (2024). Opinie vanuit het werkveld over specialiseren in de ouderenspsychologie. *De Psycholoog*, 58(12), 32-37.
- Videler, A. & R. Wilting (2023). *Met de jaren. Waarom het wel zin heeft om ouderen met psychische problemen te behandelen*. Boom.

AUTEURS

- > **Prof. dr. S.P.J. (Bas) van Alphen**, bijzonder hoogleraar klinische ouderenspsychologie, Vrije Universiteit Brussel; hoofd Topklinisch centrum voor ouderen met persoonlijkheidsstoornissen, Mondriaan, Heerlen-Maastricht; hoofdredacteur *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.
- > **Dr. L. (Lies) Van Assche**, klinisch (neuro)psycholoog en familietherapeut, UPC KU Leuven; gastdocent faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, KU Leuven; redactielid *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.
- > **Dr. H.F.A. (Han) Diesfeldt**, zelfstandig onderzoeker; redactielid *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.
- > **Dr. S.D.M. (Silvia) van Dijk**, klinisch psycholoog, psychotherapeut en post-doc onderzoeker, Universitair Medisch Centrum Groningen; hoofddocent Psychotherapeutisch handelen (PPO) Groningen; redactielid *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.

- > **Dr. E.M. (Esther) Hoogenhout**, klinisch neuropsycholoog en inhoudelijk manager, eenheid Nestor (neuro- en gerontopsychiatrie), GGz Eindhoven; redactielid *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.
- > **Dr. A.J.C. (Anna-Eva) Prick**, universitair docent klinische psychologie, Open Universiteit Heerlen; hoofddocent en senior onderzoeker, lectoraat Kennisontwikkeling Vaktherapie, Zuyd Hogeschool Heerlen; bestuurslid sectie ouderenspsychologie, Nederlands Instituut van Psychologen; adjunct-hoofdredacteur *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.
- > **Dr. H.G. (Henriëtte) van der Roest**, hoofd programma Ouderen, Trimbos-instituut Utrecht; redactielid *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.
- > **L. (Luc) Van de Ven**, klinisch ouderenspsycholoog, UPC KU Leuven; voorzitter Werkgroep Klinische Ouderenspsychologie (Vlaamse Vereniging voor Klinisch Psychologen); redactielid *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.
- > **Prof. dr. H. (Hilde) Verbeek**, bijzonder hoogleraar op het gebied van zorgomgeving voor kwetsbare ouderen, Universiteit Maastricht; redactielid *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.
- > **Prof. dr. A.C. (Arjan) Videler**, psychotherapeut, gezondheidszorgpsycholoog, bijzonder hoogleraar psychotherapie bij ouderen en coördinator topklinische zorg en wetenschap, PersonaCura, het Topklinisch Centrum voor Persoonlijkheids- en Ontwikkelingsstoornissen bij Senioren, GGz Breburg, Tranzo, Tilburg University; redactielid *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.
- > **M.T. (Marja) Vink**, klinisch psycholoog, GERION, afdeling ouderengeneeskunde, Amsterdam UMC; hoofdopleider Profielopleiding Ouderenspsychologie; redactielid *Tijdschrift voor Ouderenspsychologie*.